

Проневич О. С.,
д-р юрид. наук, професор, професор кафедри
адміністративного права,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
Коляда Т. А.,
канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри
менеджменту і адміністрування,
Національний фармацевтичний університет,
Харків, Україна

ПУБЛІЧНА БЕЗПЕКА ЯК ЕКЗИСТЕНЦІЙНО-ПРАВОВИЙ ІМПЕРАТИВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ МЕГАПОЛІСА

Характерною особливістю сучасного етапу розвитку суспільства є форсована урбанізація, зумовлена демографічним вибухом другої половини ХХ століття, інтенсивним розвитком продуктивних сил, підвищеною мобільністю населення. Урбанізація як масштабний і динамічний соціальний процес полягає у стрімкому розширенні міських поселень (а часто навіть формуванні міських агломерацій), значній концентрації міського населення, постійному притоку сільського населення до мегаполісів та/або інтенсифікації «маятникового» руху сільського населення, визнанні гармонійності міського способу життя, популяризації міської культури. Безперечно, велике місто має розвинену інфраструктуру, забезпечує комфортні умови проживання, зосереджує потужний освітній та культурний потенціал, дає широкі можливості для інтелектуального розвитку особистості та її максимальної самореалізації. Водночас мегаполісам притаманна низка перманентно існуючих загроз, у тому числі для особистої безпеки обивателя. До основних детермінант девіантних явищ злочинності та соціальних патологій у мегаполісі фахівці відносять велику чисельність і високу щільність міського населення, значний конфліктогенний потенціал міського середовища, загострення проблем зайнятості працездатного населення, ствердження у молодіжному середовищі утилітарних ідеалів «суспільства споживання», поширеність агресивних субкультур, високий рівень правового нігілізму, порушення традиційних родинних і сусідських зв'язків, послаблення соціального контролю над особистістю, інституційну неспроможність (низьку мобільність) органів правопорядку тощо. Аксиоматичним є твердження, що формування безпечного публічного простору є передумовою нормальної життєдіяльності мегаполіса (територіальної громади), а забезпечення публічної безпеки має екзистенційне значення для жителів великих міст.

Безпека є інтегральним показником якості життя людини. У широкому сенсі безпека тлумачиться як об'єктивований стан відсутності загрози для охоронюваного суспільного або індивідуального блага. Такий підхід до розуміння соціально-правового феномену безпеки корелюється із суб'єктивним

емоційно-психологічним сприйняттям конкретною людиною публічного простору як прогнозовано дружнього/ сприятливого/ стабільного/надійного, коли її життєві інтереси належним чином захищені, а неприпустимий ризик відсутній. Натомість феномен публічної безпеки полягає у вжитті суб'єктами владних повноважень системних заходів задля забезпечення легітимного публічного інтересу (охорони загального блага), спрямованих на запобігання, виявлення, ідентифікацію та нейтралізацію реальних і потенційних загроз антропогенного, техногенного або природного походження.

Загально визнано, що існування ризику стати жертвою фізичного насильства або інших злочинів неминує спричиняє підвищення загального рівня віктимізації суспільства, поширення негативного «синдрому вразливості і безпорадності» перед реальними і потенційними загрозами, ствердження атмосфери тривоги і страху. Тому уповноважені суб'єкти публічної адміністрації повинні особливу увагу приділяти формуванню на локальному/міському рівні стійкого відчуття безпеки, що є об'єктивним маркером оцінювання ефективності докладених зусиль у сфері забезпечення публічної безпеки. Формування у суспільстві відчуття безпеки неможливо без імплементації засадничих положень європейської доктрини проактивної діяльності органів правопорядку. Ця доктрина передбачає відмову від абсолютизації реактивної моделі реагування на наслідки вчинення правопорушень і пріоритетизацію проактивного/превентивного компоненту оперативно-службової діяльності суб'єктів поліцейської діяльності. Проактивне реагування на потенційні загрози для охоронюваного загального блага дозволяє цілеспрямовано впливати на детермінанти злочинності та асоціальної поведінки, коригувати поведінку схильних до деструктивної поведінки осіб, зміцнювати довіру людей до влади, налагоджувати партнерську взаємодію органів правопорядку з населенням.

На нашу думку, перспектива підвищення рівня публічної безпеки в мегаполісах полягає у першочерговому вирішенні таких проблем:

- децентралізації системи охорони правопорядку шляхом створення муніципальної поліції. Вважаємо, що корисним може бути позитивний польський досвід розбудови гмінної (міської) сторожі як «обмундированої формації органу місцевого самоврядування, факультативно утвореної радою гміни з метою охорони публічного порядку на території населеного пункту та фінансована з місцевого бюджету». Польський законодавець встановив, що сторожа є організаційною одиницею гміни. Рада гміни уповноважена ухвалювати рішення щодо створення комендатури сторожі у структурі виконавчого органу гміни. Сторожею керує комендант, який призначається і звільняється з посади рішенням вйта (бургомістра) після «вивчення позиції коменданта поліції воеводства». Комендант підпорядковується вйту (бургомістру). Уніфікована організаційна структура гмінної (міської) сторожі відсутня. Специфіка організаційної структури комендатур зумовлена завданнями, визначеними місцевими радами перед гмінною (міською) сторожею. Нагляд за діяльністю сторожі здійснюють вйт (бургомістр), а «у

фаховій сфері» – комендант поліції воєводства за дорученням Головного коменданта поліції Польщі;

- налагодження локальних систем масового спостереження (моніторингу публічного простору) з метою виявлення і нейтралізації загроз у сфері публічної безпеки. Наголошуємо, що використання засобів відеоспостереження має узгоджуватися із закріпленою в резолюції 1604 (2008) Парламентської асамблеї Ради Європи «Відеонагляд у громадських місцях» щодо поширення відеонагляду як «корисного інструменту у контексті профілактики і виявлення злочину» засторогою про обов'язкове додержання вимоги статті 8 Європейської конвенції про права людини щодо гарантування права на повагу приватного життя. Варто зауважити, що відеонагляд необхідно розглядати як винятковий легальний захід у випадках, коли «він необхідний у демократичному суспільстві для захисту інтересів національної безпеки та публічного порядку або для профілактики і виявлення безчинств чи злочинів»;

- максимальної візуалізації присутності поліції у громадських місцях. З цією метою пропонуємо використовувати одноосібні піші та/або моторизовані патрулі у районах, охоплених системою поліцейського відеомоніторингу. Запровадження одноосібних патрулів зумовлено прагненням охопити найвіддаленіші («спальні») райони міст із складною криміногенною обстановкою. Необхідно урахувати, що одноосібні патрулі реалізують виключно превентивну функцію, а тому не можуть розглядатися як важливий чинник протидії злочинності;

- посилення людиноцентричного спрямування діяльності поліції на місцевому рівні. На нашу думку, необхідно вжити таких першочергових заходів: відкрити центри консультування населення з питань безпеки при відділах і відділеннях Національної поліції; запровадити поліцейські «номери довіри» для прийому повідомлень про вчинені злочини та адміністративні правопорушення, а також «телефону 10 хвилин» для прийому звернень громадян, яким посадовими/службовими особами поліції не було приділено уваги упродовж 10 хв. після звернення з повідомленням про вчинення правопорушення; відкрити спеціальні цілодобові поліцейські SMS-портали для прийому повідомлень від глухонімих осіб і негайного реагування за необхідності; запровадити «телефон безпеки» для іноземних туристів; створити поліцейські «шкільні патрулі» та окремі охоронні пости в освітніх закладах, а також «безпечні коридори» для дітей при поверненні додому зі школи, слідуванні до транспортної зупинки або станції метро; розробити стандартизовані програми надання допомоги жертвам злочинів з метою обмеження явища «вторинної віктимізації» тощо;

- покращання підготовки керівних кадрів поліції. Вважаємо доцільним для цієї категорії публічних службовців передбачити вивчення комплексної навчальної дисципліни «Безпека локальних спільнот та утворення безпечного публічного простору», що має охопити такі проблеми: локальні стратегії забезпечення публічної безпеки; асоціальна поведінка та відчуття безпеки; теорія «вбитих віконних шиб»; ініціювання громадської активності у сфері

публічної безпеки; проектування профілактичних заходів; встановлення громадського контролю у сфері публічної безпеки; побудова безпечного публічного простору.

Резюмуючи, зазначимо, що публічну безпеку віднесено до охоронюваних загальних благ. Публічна безпека є обов'язковою передумовою забезпечення нормальної життєдіяльності мегаполіса, а наявність безпечного публічного простору є однією із складових індексу щастя людини. Комплексний характер проблем у сфері публічної безпеки передбачає консолідацію зусиль уповноважених суб'єктів публічної адміністрації і громадськості, а також реформування поліції на людиноцентричних та проактивних засадах.

Радіонова О. М.,

канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри
туризму і готельного господарства,

Пилипенко Д. І.,

студент 2-го курсу факультету менеджменту,
Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова, Україна

ДО ПИТАННЯ РОЗВИТКУ РОЗВАЖАЛЬНИХ КОМПЛЕКСІВ У МІСТАХ УКРАЇНИ

Спектр розваг сучасної людини широкий та різноманітний і є свого роду «дзеркалом» сучасної культури, моди і технічного прогресу. З розвитком потреб у розвагах, утворився значний сектор економіки, який включає підприємства розважальної спрямованості, що дає мільярдні обороти. За роки незалежності відбулися кардинальні зміни в соціальному та культурному просторі України, що спричинило появу нових культурних зразків, способу життя та дозвілля. Розважальні комплекси стають одним із найпопулярніших місць відпочинку для українців.

Розважальні комплекси – досить складні і, водночас, унікальні засоби дозвілля. Численні функції таких закладів, що зосереджуються на дозвіллі, створюють величезну кількість різних конфігурацій. Крім того, процес реалізації цих функцій здійснюється під постійним впливом зовнішніх факторів. З огляду на те, що в сучасних культурологічних дослідженнях немає єдиного підходу, що висвітлює питання класифікації розважальних центрів, необхідно враховувати «традиційні» підходи до типологізації культурно-дозвіллевих комплексів [1]. Важлива риса сучасних торгово-розважальних комплексів – поєднання шопінгу і дозвілля, магазинів і розважальних закладів. Торгово-розважальні центри синтезують всі функції і можливі способи проведення часу, пропонуючи аналог міського центру під дахом – внутрішні простори торгового центру багато в чому копіюють простір вулиці з магазинами, кафе, публічними місцями. Деякі науковці навіть схильні розглядати їх як «місто в мініатюрі». У торгового-розважальних центрах цілком